

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 5775333-03

האשה
החשובה ורופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 922

בס"ד, כ"ד טבת תשע"ז

מסכת בבא מציעא קי"ח - בבא בתרא ו' אהלות ט"ו, ט"ז, ב'

השבוע בגליון

- דיני היזק ראייה בימינו
- האם מותר לעשות חור בקיר בית כנסת להעברת קו טלפון?
- המעמד מקום תפילה חלופי מתירה את הריסת בית הכנסת הישן?

- זכויות משוריינת מתקופת הבית יוסף
- ג' הפרעות בהיזק ראייה

- מחויבות ראש ישיבה לתשלום משכורת הרמי"ם
- מי נחשב כמעסיקו של משגיח כשרות מטעם המועצה הדתית?
- האם אפשר לשלם לפועל בלחם ובגבינה?
- פועל משכיר את עצמו כדי לקבל מזומנים בלבד

דבר העורך

חברותא כבודעם

לומדי הדף היומי מצויים בעיצומה של לימוד מסכת בבא בתרא. כי הלומדים הקבועים, מתמלאים באושר ובסיפוק, בהביטם לאחור על המסכתות הרבות שהם זכו ללמוד במהלך השנים האחרונות. ברוך ה' יהודים רבים מצטרפים לגליון לומדי הדף היומי, ותופעה מעניינת זו מעלה על נס את העובדה שישנו דבר-מה המדרבן והממריץ יהודים כה רבים להתמיד בלימודם, יום אחר יום, שבוע אחר שבוע, חודש אחר חודש ושנה אחר שנה! אהבת תורה, פשוטו כמשמעו. מכח ההשתוקקות לתורה הקדושה, אצים המוני יהודים מידי יום בימונו אל בית המדרש, והוגים בתורה הקדושה. לקח רב בנושא זה ניתן ללמוד מהמעשה הבא ששמענו מהרב ליפא פלמן שליט"א.

הימים ימי מלחמת העולם הראשונה. העיירה זאגר-ישן שבליטא, היתה גם היא נתונה בסערת המלחמה. אימי ההפגזות והמלחמה הגיעו גם אליה. תקופה לא קלה עברה על יהודי המחוז שלא ידעו מה ילד יום.

עם רדת הערב החל חושך עבה וסמיך מזדחל בין בתי העיירה, והכל התכנסו לבתיהם מתוך תקווה שיעברו את הלילה בשלום.

אור קלוש הבליח מחלון אחד הבתים הנמוכים שבקצה העיירה. בבית פנימה ישב ליד השולחן רב ואב"ד העיר זאגר-ישן, הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל.

דף קיח/א והראהו בשל חברו

מחויבות ראש ישיבה לתשלום משכורת הרמי"ם

סוגייתנו דנה, אם אדם ששכר פועל שיעבוד בשדה חברו גם מחוייב לדאוג לכך שמשכורתו של הפועל תשולם, או שמא רשאי הוא לדחותו מעליו ולהפנותו לבעל השדה. מדברי הגמרא עולה, וכך נפסק להלכה (שולחן ערוך ח"מ סי' של"ו סעי' א'), כי אם השוכר את הפועל התחייב בפניו כי הוא האחראי לתשלום שכרו, למרות שהעבודה לא התבצעה בשדהו, כי אם בשדה חברו, הוא חייב בתשלום, אותו הוא רשאי כמוכן לגבות מבעל השדה לאחר מכן.

דיני שכירות פועלים אינם פשוטים כלל ועיקר, ולא בכל מקרה רשאי אדם להיתמם ולטעון, "אני לא בעל הבית, לך תתבע את שכרך מבעל הבית". כך אנו למדים מפסקו של החפץ חיים זצ"ל שצוטט בדין תורה שהתקיים בפני בית דין בירושלים לפני מספר שנים.

היה זה כאשר משכורתו של ר"מ בישיבה מסויימת עוכבה מספר חודשים, ומשנוכח לדעת כי כל פניותיו הושבו ריקם, הוא נאלץ לפנות לבית הדין ולבקש את התערבותו. בכתב התביעה ציין התובע, כי תביעתו מופנית גם נגד הנהלת הישיבה, וגם נגד ראש הישיבה, שממונה מטעם הנהלה על מינוי הרמי"ם ועל קביעת שכרם. התובע הדגיש, כי גם קודם פנייתו לבית הדין, הוא ניהל משא ומתן על שכרו עם ראש הישיבה בלבד, ואם כן, ראש הישיבה חייב לשלם לו את שכרו. כאשר נתבקש ראש הישיבה להגיב לתביעה זו הוא השיב, כי התביעה כלפיו אינה מוצדקת כלל ועיקר, שכן, כמוהו כתובע, שניהם שכירים של הנהלת הישיבה ואין כל עילה לחייב אותו בתשלום שכרו של הר"מ, שהרי מעולם לא התחייב בפני הר"מ שהוא אחראי לשלם את משכורתו.

לכאורה, צודקים דבריו של ראש הישיבה. אולם, החפץ חיים פוסק בספרו אהבת חסד (פ"י ס"ד), כי אפטרופוס של מוסד, האחראי על תשלום השכר לפועלים, אינו רשאי לדחותם מעליו. שכן, דברי סוגייתנו אמורים לגבי אדם אשר אין לו קשר לנכס שבו נשכר הפועל לעבוד. לעומת זאת, אפטרופוס נחשב כמי שאמר לפועלים "שכרכם עלי". לכן, פסק בית הדין, ראש הישיבה שמינה את הרמי"ם מחוייב לתשלום משכורתיהם (פד"ר י-ם ח"ו עמ' קל"ג).

מי נחשב כמעסיקו של משגיח כשרות מטעם המועצה הדתית? מאידך, במקרה אחר, בו נראה לכאורה כי הפועל צודק, קובעת ההלכה להיפך. היה זה כאשר משגיח כשרות מטעם המועצה הדתית באחת הערים מצא את עצמו ללא מקור פרנסה, לאחר שהמסעדה בה עבד סגרה את שעריה. ההסכם בין המועצה הדתית, המשגיח ובעל המסעדה קבע, כי משגיח הכשרות יקבל

צעילוי נשמת

מרת **יהודית בריינה קמר** ע"ה
בת הרב אברהם מרדכי ואסתר טויבה וינגרטן ז"ל
נלב"ע כ"ג טבת תשס"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י בניה
יוסף משה יהודה ואבינועם קמר שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **חיה הנטר** ע"ה
ב"ר לייב ז"ל
נלב"ע כ"ז בטבת תשע"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרון מזוז** ז"ל
ב"ר יוסף וקמונה ז"ל
נלב"ע כ"ח בטבת
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו ידידו הר"ר **מאיר מזוז** שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **יידל עליזה מי-זהב** ע"ה בת הר"ר מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ז בטבת תשנ"ז **תנצב"ה**
הונצחה ע"י בניה ידידו הר"ר **מנחם, ואוריאל מי-זהב** ומשפחותיהם שיחיו

הוראות מן המועצה הדתית בלבד, ומשכורתו תשולם על ידי בעל המסעדה. עתה, לאחר שבעל המסעדה נטש את בית העסק ונעלם כשהוא מותיר אחריו חובות, ביניהם למשגיח הכשרות שלא קיבל את משכורתו, תבע המשגיח את שכרו מן המועצה הדתית, בטענה שהיא המעסיקה שלו, שהרי להוראותיה בלבד ציינת ולפקודותיה נשמע, ועליה למלא את חסרונו.

אולם, בית הדין דחה את תביעתו של משגיח הכשרות. זאת, על פי דברי הגר"א (שו"ע חו"מ סי' של"ו ס"ק ב'), שאדם ששוכר פועל שיעבוד בשדהו, תוך הדגשה מראש, שמשכורתו תשולם על ידי אדם אחר, אינו נחשב כמעורב בעניין שכרו של הפועל, ואין הפועל יכול לתבוע אותו מעצם העובדה שעבד בשדהו. כמו כן, אמנם המועצה הדתית נחשבת כמעביד של משגיח הכשרות, אך מאחר שההסכם קבע במפורש ששכרו ישולם על ידי בעל המסעדה, אין לו אלא לתבוע את בעל המסעדה בלבד (שם ח"ו עמ' ל"ז).

דף קיח/א השוכר את הפועל לעשות עמו

האם אפשר לשלם לפועל בלחם ובגבינה?

משנתנו קובעת, כי אדם ששכר פועל לעבודת איסוף תבן וקש ובסיום העבודה הוא רוצה לתת לפועל תבן וקש כתשלום שכר עבודתו, "אין שומעין לו", ואין הוא רשאי לעשות כן. אלא, שהמשנה נוקטת בדרך השלילה, היינו: באיזה אופן אין לשלם, ואינה מפרשת באיזה אופן על בעל הבית לשלם לפועל. בנקודה זו נחלקו הראשונים.

לדעת הרא"ש (ב"ק פ"א סי' ה' וראה עוד בש"ך חו"מ סי' של"ו ס"ק ד'), כוונת משנתנו היא, שיש לשלם לפועל **במזומן בלבד** ולא בכל אמצעי תשלום אחר. אולם, המרדכי כתב (עי' סמ"ע חו"מ סי' של"ו ס"ק ג'), שמשנתנו מבקשת למנוע מבעל הבית לשלם לפועל בתבן ובקש, אך בעל הבית רשאי לשלם לפועל בחיטים ובשעורים. כדי לרדת לשורש המחלוקת ולנימוקי דעות החולקים, עלינו להבין תחילה מדוע אין בעל הבית רשאי לשלם לפועל בתבן ובקש, הרי כידוע, שווה כסף ככסף, וכשם שניתן לקדש אשה בשווה כסף, מדוע שלא ניתן יהיה לשלם בשווה כסף את שכרו של הפועל.

לשאלה זו מתייחס רש"י (ד"ה אין שומעין לו) בסוגייתנו ומבאר, שמציווי התורה (ויקרא יט/ג) "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר" למדו חז"ל, כי בעל הבית שסיכם עם הפועל שישלם לו סכום מסוים תמורת עבודתו, אינו רשאי להמירו בקש ובתבן, משום שהתורה מקפידה על כך שהפועל יקבל את **שכרו**, ושכר נהוג לשלם במעות, אף אם לא הותנה ביניהם במפורש לשלמו בכסף.

פועל משכיר את עצמו כדי לקבל מזומנים בלבד: לעומת זאת, הרשב"א חולק עליו ולדעתו, הלכה זו אינה נלמדת מן הפסוק, אלא סברה פשוטה היא, שהפועל השכיר את עצמו על דעת כן, שבסוף יום העבודה הוא יקבל מזומנים כדי לקנות בהם מאכלים לבני ביתו, ואם בעל הבית יתן לו קש ותבן, יאלצו בני ביתו להמתין רעבים זמן רב עד שהוא ימכור את התבן ואת הקש ויקנה דברי מאכל בדמיהם.

כעת, יכולים אנו להבחין בקשר ישיר בין שני הנידונים הנ"ל. שכן, לדעת רש"י שבעל הבית מנוע מלשלם את שכר הפועל בקש ובתבן משום שעליו לשלם לו במזומנים כפי שסוכם ביניהם, ממילא, אין הוא רשאי לחרוג מסיכום זה, אף לא על ידי תשלום בדברי מאכל. אולם, לדעת הרשב"א שבעל הבית מנוע מתשלום שכר הפועל בתבן וקש, כדי שבני ביתו לא יאלצו לחכות זמן רב עד לארוחתם, סיבה זו קיימת דווקא בתבן ובקש שאינם דברי מאכל, אולם, בעל הבית רשאי לשלם את שכרו של הפועל בדברי מאכל [עי' רש"י בסוגייתנו, ועי' בערוך השולחן (סי' של"ו סעי' א)], שהעיקר להלכה שגם אינו רשאי לשלם בחיטים ובשעורים].

השלכה הלכתית נוספת ומעשית הנובעת ממחלוקת זו של הרש"י והרשב"א, תהא גם לגבי פועל, אשר מעסיקו אינו עובר על איסור כאשר הוא מלין את שכרו, כגון, לגבי פועל שנשכר על ידי שליח, שמבואר בגמרא (לעיל ק"ב), שהמעביד אינו עובר על "לא תלין". כאשר נבוא להכריע, אם מותר למעסיקו של פועל זה לשלם את שכרו בתבן ובקש, נמצא, כי ההכרעה תלויה במחלוקת הראשונים. שכן, לדעת רש"י מאחר שבעל הבית אינו רשאי לפרוע את שכר הפועל בקש ובתבן עקב הלימוד מן הפסוק "לא תלין" העוסק בפועל, אם כן, לגבי פועל שאין התורה אוסרת להלין את שכרו, גם אין חיוב לשלם לו במזומנים בלבד (פתחי תשובה חו"מ של"ו ס"ק א' וכן מבואר במהרש"א). לעומת זאת, לדעת הרשב"א, שבעל הבית אינו רשאי לשלם בתבן ובקש כדי שבני ביתו של הפועל לא ירעבו, מה הבדל יש בין פועל שנשכר על ידי שליח לבין פועל שנשכר על ידי בעל הבית, לשניהם משפחה רעבה הממתינה לפת לחם (ועי' פתחי חושן ה' שכירות פ"ט ס"ק ב' שכ"כ בשם ספר דברי משפט פ"א). [אמנם, בבית מדרשו העירוני, כי גם לדעת רש"י, ניתן לפרש, שאין זה דין מהלכות "בל תלין", אלא דרשה בדין תשלומי פועל שאינה כפופה להלכות הפרטיות של בל תלין].

דף ב/ב היזק ראה

זכויות משורינת מתקופת הבית יוסף

בסוגייתנו מבואר, שבכלל הנזקים שאדם צריך להמנע מלגרם לחבירו כלול גם "היזק ראה", היינו: נזק שאדם גורם לחבירו על ידי הסתכלות לתוך רשותו. חכמים החשיבו היזק זה למפגע חמור, ולפיכך אסור לאדם להביט לתוך רשות חבירו. משום כך, קובעת משנתנו שאדם רשאי לכופף את שותפו לחצר להשתתף איתו במימון בניית מחיצה בין שני חלקי החצר, כדי למנוע "היזק ראה". מטעם זה, גם אין אדם רשאי להתקין חלון או דלת מול חצר חבירו או מול בית חבירו, אם מחלון זה ניתן לראות את הנעשה ברשותו. הנימוקי יוסף (בסוגייתנו) מדגיש, כי חכמים לא נתנו

ולמד גמרא עם בנו יקרו, שמואל. השניים ניתקו את עצמם מהאירועים הסובבים אותם, ובעוד שאר בני העיר ישבו בבתיהם וכססו את ציפורניהם בחשש, למדו האב והבן את תורת ה'. אהבת התורה שיקדה באב הדגול ובבנו היקר לא ידעה גבולות.

זכות גדולה נפלה בחלקו של שמואל הילד. אביו רבי בן ציון, נמנה על תלמידי החכמים הנודעים בדורו. הוא היה מתלמידי המובהקים של הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל, וידידו הטוב של הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל.

השעות נקפו עברו להן, ולפתע, בעיצומה של סוגייה מעניינת, כבה הנר הקטן שהאיר את דפי הגמרא. אש התורה בערה בו בשמואל הקטן. "אנחנו נמשיך ללמוד ויהי מה", חלפה בקרבו המחשבה. לא חלפו רגעים מספר ורעיון שובבי צץ בראשו.

קיר משותף חצץ בין בני משפחת פלמן לבין משפחה נוספת שהתגוררה בסמיכות להם. בסמוך לאותו קיר היה מוצב ארון בגדים גדול ויציב. מעל הארון היה קבוע אשנב זכוכית קטן, ודרכו אפשר היה להבחין כי בבית השכנים דולקת עששית קטנה.

ומחשבה למעשה. שמואל הקטן אץ להביא כסא, העמידו ליד הארון והוא ואביו נעמדו יחד על הכסא. או אז הניף רבי בן ציון את בנו שמואל אל-על, ובכוחות משותפים הצליח הילד לטפס מעל הארון. כעת נוכל לשוב וללמוד שח הילד בסיפוק. אביו הגיש לו את כרך הגמרא שבו למדו, וכך שכב שמואל הקטן למעלה, מעל הארון, והחזיק בידיו הקטנות את הגמרא שמילותיה נראו בקושי לאור קרני האור הקלושות שבקעו מהעששית של השכנים.

למטה, שב הרב בן ציון אל מקומו ליד השולחן, והשניים שבו אל לימודם ביתר שאת וביתר עוז. קולו הדקיק של הילד הקטן ניסר בעלטה, הוא קרא את הגמרא ואביו הדגול הפנה את קולו למעלה, אל ילדו ששכב על הארון, והסביר לו את דברי הגמרא.

אין עוד אומה בעולם שיכולה להוציא מקרבה בנים כה מסורים למורשתה ולתורתה. בתוך המלחמה והפחדים, בחושך, כאשר כל הסיבות וההתירוצים שבעולם נתונים בכף ידך, כדי להסביר ולנמק מדוע כעת אי אפשר ללמוד, פשוט לא שייך. ישובים להם שני יהודים, אב דגול, רב עיר ואב בית דין, וילדו הקטן, והוגים בתורת ה'. היש לנו אהבת תורה גדולה מזו?

לא לחינם זכה רבי בן ציון בבן שכה חשק בתורה. דוגמא אישית, כך אומרים אישי החינוך כולם, היא החינוך הטוב ביותר.

עם סיום המלחמה השתלטו הקומוניסטים על ליטא, ומאבקם הראשון הופנה כנגד הרבנים מנהיגי העדה. בעקבות זאת, נאלץ הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל להסתתר בביודעם שבביתו מאימת הצוררים.

מה יעשה רב יהודי שנאלץ לשכב בביודעם? ובכן, מידי יום, היה מגיע הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל לביתו של רבי בן ציון, מטפס גם הוא אל הביודעם, והיו השניים רכונים בגומחה ועוסקים בתורה הקדושה!!!

יהודי שזוכה לרכוש אהבה לתורה, ומשכיל להבין את האושר הנצחי שמנחילה התורה ללומדיה, זוכה גם לקבוע עיתים לתורה מידי יום ביומו, שהרי מיהו שיהיו להפסיד אושר עילאי כה רב.

נישא עינינו לנותן התורה, שיתן בליבנו אהבת תורה ויראת שמים, ונזכה להוסיף ולהגביר חיילים לתורה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ב/א כפיסין

נחפשה דרכינו ונח-קורה

משנתנו מזכירה את ה"כפיסין" כאחד מסוגי האבנים המשמשים לבניית בתים. כפיסין אלו היו אריחים שצופו בעץ משני צידיהם (תוד"ה כפיסין). הגמרא (תענית יא/א) דורשת על הפסוק (חבקוק ב/יא) "כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה", שלעתיד לבוא, אבני ביתו של האדם מעידים על מעשיו בתוך ביתו פנימה. בעל הצאן קדשים דרש יפה על פי זה את התחינה הידועה "נחפשה דרכינו ונחקורה", כי אדם אשר ישוב בתשובה, יביא מנוחה לקורות ביתו שלא יצטרכו להעיד על מעלליו, אמור מעתה "נחפשה דרכינו ונח - קורה" (ש"ת מנחת יצחק ח"ד סי' פ').

דף ד/ב מגלגלין עליו את הכל

קביעת עיתים לתורה

סוגייתנו עוסקת בדיון של אדם ששדחו היתה מוקפת מג' צדיה בשדות אחרים שגידרו את

שיעור הרחקה בהלכה זו, ואף אם רחוקים הבתים זה מזה, כל עוד ניתן לראות את הנעשה ברשות הזולת, יש להמנע משינויים מבניים הגורמים ל"היזק ראייה".

ג' הפרעות בהיזק ראייה: בעל הקהילות יעקב זצ"ל (בבא בתרא סי' ה') מפרט שלש הפרעות הנגרמות על ידי היזק ראייה. א. נזק הגוף. האדם העוסק בצרכיו האישיים, נתקף בתחושה בלתי נעימה, ובושה אופפת אותו אם מביטים בו בשעה זו. ב. נזק ממון. היזק הראיה מגביל את אפשרויות השימוש במקום. ג. נזק סגולי. הסתכלות הזולת עלולה לגרום נזק, כמבואר בסוגייתנו, שאסור לאדם להסתכל בתבואת חבירו משום שעלול הוא להזיקה על ידי עין רעה. מלבד זאת, שנו חכמים (לקמן ס'א), שאין ראוי לאדם לבנות את פתח ביתו כנגד פתח בית חבירו, כפי שנהגו אבותינו, שבלעם הרשע שבחם ואמר (במדבר כד/ה) "מה טובו אהליך יעקב".

הלכות אלו, נוגעות לכל אדם המבקש לקבוע חלון בקיר ביתו, או הרוצה להגדיל חלון קיים, שעליו לבקש רשות משכניו הנוגעים בדבר. הפתחי תשובה (ח"מ סי' קנ"ז ס"ק ט') אף כתב, כי אדם אשר בביתו חלון זכוכית קבוע בקיר, אינו רשאי להתקין לו צירים ללא הסכמת שכניו, משום שעל ידי פתיחת החלון לרווחה מתווספות זוויות נוספות להבטה אל תוך שטח הזולת.

התקנת זכוכית אטומה: מעניין להביא, את מחלוקת הפוסקים אם מותר לאדם לפרוץ קיר ולעשות בו חלון בעל זכוכית אטומה, אשר דרכה יחדור אור אל הבית, אך אין ניתן לראות דרכה מאומה. הר"ש"ך (הובא בכנסת הגדולה סי' קנ"ד) הורה לאסור זאת ללא הסכמת השכן, משום החשש שמא ביום מן הימים תשבר הזכוכית האטומה והפתח הפרוץ יישאר על כנו ויגרום היזק ראייה לשכן.

זכוכית משורינת מתקופת הבית יוסף: אולם, הבית יוסף (ש"ת אבקת רוכל סי' קכ"א) חולק עליו וסובר, כי אין לחשוש מפני שבירת הזכוכית, שהרי בעל הבית בעצמו נזהר לבל תשבר ותזיק לו. בדבריו מייעץ רבי יוסף קארו לבעל החלון, שיתקין בביתו זכוכית משורינת, כדי להרגיע את בעל החצר כפי ש"ראיתי במקומות הרבה שעושים שבכה של ברזל לפניה, כדי שתגין בפני אבנים שזורקים הנערים לפעמים".

דיני היזק ראייה בימינו: בתקופתנו רווחת צורת הבניה הרוויה ואדם המבקש לגור בדירה שבה לא יהיה לו היזק ראייה, מוזמן אחר כבוד להתגורר באיזור כפרי. ואכן, כתב רבי יוסף טוב צהלון (ש"ת מהריט"ץ ח"א סי' רנ"ג), מרבניה הנודעים של צפת, לפני כארבע מאות שנה: "וכבר ביארנו, שאם יש מנהג בעיר הולכין אחריו. ובארצנו צפת, אמת, מעולם לא שמענו ולא בא לידינו קביעת היזק ראייה ברחוק מקום הרבה". אמנם, הוא מדגיש בדבריו, כי האיסור להזיק את הזולת על ידי הבטה לרשותו, תקף וקיים גם כאשר הבתים צמודים זה לזה וחלונותיהם פתוחים זה כנגד זה.

כך גם הורה בימינו אנו הגרי"ש אלישיב זצ"ל (הובא בציון במשפט עמ' קל"ט), כי מאחר שאין די קרקעות כדי לקיים את דיני הרחקת היזק ראייה, ניטלה זכות הדיירים להתלונן על נזקי היזק ראייה. אולם, ראוי לציין, כי מאחר שנזקי הראיה בחצר משותפת גדולים מאד, כתב הרא"ש בסוגייתנו וכן פסק הרמ"א (שולחן ערוך ח"מ סי' קנ"ז סעי' א'), שאדם רשאי לכופף את שותפו בחצר להשתתף עמו בבניית מחיצה, גם אם מנהג המדינה שאין בונים מחיצות בחצר (מנחת צבי הל' שכנים ס"ג וע"ע ש"ת תשובות והנהגות ח"ג תנ"ג).

דף ג/ב אמר רב חסדא לא ליסתור איניש בי כנישתא

האם מותר לעשות חור בקיר בית כנסת להעברת קו טלפון?

"שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות או בתי מדרשות... שנא' אבד תאבדון לא תעשון כן לה' אלקיכם". כך כתב הרמב"ם במניין המצות בתחילת ספרו היד החזקה (ל"ת ס"ה), סביב משפט זה שכתב הרמב"ם נסוב דיון נרחב בין גדולי הפוסקים לדורותיהם. הכל מודים, שבית הכנסת הוא מקום קדוש, שנאמר (יחזקאל יא/טז) "ואהי להם למקדש מעט", ומשום כך יש להתנהג בו ביראת כבוד (שולחן ערוך או"ח סי' קנ"א), כפי שנאמר על בית המקדש (ויקרא יט/ט) "ומקדשי תיראו". הכל גם מודים, שאסור להרוס את בית הכנסת או אפילו חלק ממנו, גם אם קיימים בתי כנסת אחרים בסמוך לו. אולם, רבו השיטות בדבר השאלה, אם הלכות אלו מן התורה הן או מדרבנן, כלהלן: א. קדושת בית הכנסת ואיסור הריסתו הם מדאורייתא (שדי חמד בכללים מער' ב' אות מ"ג ע"פ המרדכי). ב. קדושת בית הכנסת והריסתו הם דינים מדרבנן (מנחת חינוך מצוה תל"ז ע"פ הרמב"ם). ג. קדושת בית הכנסת היא מן התורה, ואיסור הריסתו הוא מדרבנן (ש"ת חלקת יואב סי' ד'). ד. קדושת בית הכנסת היא מדרבנן ואיסור הריסתו הוא מן התורה (ש"ת בית שלמה או"ח סי' ס"ד, הובא בשדי חמד שם).

קו טלפון דרך קיר בית כנסת: הלכות רבות מסתעפות ויוצאות מדין זה. די אם נציג שאלה שהובאה להכרעתו של הגאון מטשעבין זצ"ל (ש"ת זובב מישרים ח"א סי' קל"ב), על ידי גבאי בית כנסת, שנתבקש על ידי עובדי חברת טלפונים להתיר להם לשבור חלק מן הקיר החיצוני של בית הכנסת, לצורך העברת קו טלפון עבור בית סמוך. הגבאי ביקש לדעת אם יעבור על איסור בכך שיתיר להם להרוס את הקיר החיצוני. בתשובתו מציין הגאון מטשעבין זצ"ל את דברי המרדכי (הובא בבית יוסף או"ח סי' קנ"א) שהסתפק אם קדושת בית הכנסת היא כקדושת היכל בית המקדש אשר גם קירותיו החיצוניים קדושים היו, או שמא, קדושת בית הכנסת דומה לקדושת העזרה, שעל קירותיה החיצוניים לא חלה קדושה.

למעשה, ההכרעה בשאלה זו תלויה במחלוקת הנזכרת, אם איסור הריסת בית כנסת הוא מדאורייתא או מדרבנן. שכן, אם איסור זה הוא מדאורייתא, אזי יש להחמיר, שהרי ספקא דאורייתא לחומרא. לעומת

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,

24 שעות

ביממה

מתחברים לשיעור

המרתק

להאזנה חיגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

הדף היומי

ב"מ קי"ח-ב"ב ו'

כ"ד טבת-א' שבט

זאת, אם איסור זה הוא מדרבנן, ספקא דרבנן לקולא. להלכה, פסק הגאון להחמיר משום שלדעת רוב הראשונים איסור הריסת בית הכנסת הוא מדאורייתא. עם זאת, הוא ייעץ לגבאי עצה אשר כבר נהגתה על ידי פוסקים מן הדורות שעברו (עי' אבני נזר שו"ת או"ח סי' ל"ד), למכור את הקיר החיצוני ובכך להפקיע את קדושת בית הכנסת ממנו, וממילא לא יהא איסור בידו. [עיי"ש באיזה אופן מועילה המכירה].

על כל פנים, בסוגייתנו מבואר, שאיסור נתיצת בית הכנסת והריסתו הוא כאשר הדבר נעשה ללא תכלית ומטרה. אולם, מותר להרוס בית כנסת כדי לבנות אחר במקומו, כפי שבבא בן בוטא יעץ להורדוס להרוס את בניין בית המקדש ולבנות במקומו מבנה מפואר יותר. אולם, **אין להרוס את בית הכנסת הקיים כל עוד לא נבנה בית הכנסת החדש במקומו**, ושני טעמים מביאה הגמרא לכך והעיקרי שבהם שהתקבל להלכה הוא, שחז"ל חששו שמא לאחר הריסת בית הכנסת הישן יתעצלו הממונים לבנות את בית הכנסת החדש.

העמדת מקום תפילה חלופי מתירה את הריסת בית הכנסת הישן? הלכה זו נוגעת לגבאים המבקשים להרוס את בית הכנסת ולהקים במקומו בניין לתפארת. השאלה הרווחת בין המתכנסים לדון בבניית בית כנסת היא, אם העמדת מקום תפילה חלופי לקהל המתפללים עד לסיום הבניה, מתירה להרוס את הבניין הישן בטרם בניית החדש, או שמא, תקנת חז"ל המובאת בסוגייתנו, שאין להרוס את בית הכנסת הישן עד אשר לא נבנה בית הכנסת החדש במקומו, תקפה ועומדת בכל מקרה. ובכך, בנידון זה נחלקו הפוסקים. לדעת הט"ז (או"ח סי' קנ"ב ס"ק א') במקרה זה מותר להרוס את בית הכנסת הישן טרם בניית בית הכנסת החדש. אולם, ה"מגן אברהם" (שם ס"ק א') חולק עליו וסובר, כי גם באופן זה אין רשות להרוס את בית הכנסת הישן, אלא תחילה יש לבנות את בית הכנסת החדש.

שורש מחלוקתם נעוץ במחלוקת הראשונים, שנחלקו בהגדרתו המדוייקת של חששם של חז"ל, שהממונים על הבניה יתעצלו מלבנות את בית הכנסת החדש. רש"י (ד"ה משום פשיעותא, ועוד) סובר שיש לחשוש שהממונים לא יבנו לעולם את בית הכנסת החדש. לפיכך, פוסק המגן אברהם, כי גם אם לרשות המתפללים עומד מקום תפילה אחר ראוי לשמו, עדיין אין זה מתיר את הריסת בית הכנסת הישן, שהרי יש לחשוש שהוא יעמוד שמם לעולם, ועל כן תחילה יש לבנות את בית הכנסת החדש ורק לאחר מכן להרוס את הישן. אולם, הרמב"ן, הרשב"א (מגילה נו) וראשונים נוספים חולקים על כך וסוברים, שחז"ל לא חששו שהממונים לא יבנו לעולם את בית הכנסת החדש, אלא חששו שיתעצלו בבנייתו **שתארך זמן רב** ובמהלכו יוותרו המתפללים ללא בית כנסת. לפיכך, פוסק הט"ז, כי אם הועמד לרשות המתפללים מקום תפילה ראוי לשמו לכל תקופת הבניה, אין כל מניעה להרוס את בית הכנסת הישן טרם בניית בית הכנסת החדש. הביאור הלכה (שם), כתב שאפשר להקל כשיטתו של הט"ז, משום שלכל הדעות, אין איסור תורה בהריסת בית כנסת לצורך בניית בית כנסת חדש.

שדותיהם, ואומרת, כי אם בעל השדה גידר גם את צידה הרביעי של שדהו, הרי הוא מגלה בכך שהוא נהנה מן העובדה ששכניו גידרו את צדדיה האחרים של שדהו, ועליו להשתתף אתם בהוצאות. **המהרי"י** ענגיל בסוגייתנו, מעיר בהקשר לכך, כי מכך נלמד גם לקח לחיי היום יום, שאדם אשר מבטל את עצמו מקביעות עיתים לתורה, יתן את הזין גם על אותם פעמים שבהם נאנס מלימוד התורה, מפני שכבר גילה את רצונו האמיתי באותם זמנים שהיה באפשרותו ללמוד ולא עשה כן. **הדרשנים מוסיפים** על כך ואומרים, כי קל וחומר בן בנו של קל וחומר, שאדם המוסר את נפשו ללמוד למרות טרדותיו הרבות, שישלם לו הקב"ה שכר רב וגדוש גם על אותם הפעמים אשר לא נזקק להתאמץ כדי ללמוד, שהרי בזמנים אשר בהם התאמץ וטרח, הוכיח כי לימוד התורה חשוב בעיניו לאין ערוך.

צעילוי נשמת

הר"ר **יוסף רוזינגר** ז"ל
ב"ר אברהם שמשון ז"ל נלב"ע כ"ה בשבט תשס"ב
מרת **חנה (הלן) רוזינגר** ע"ה
ב"ר אהרן ז"ל נלב"ע כ"ח בטבת תשס"ב
תנצב"ה
הונצחו ע"י נכדם הר"ר **דב יגור** שיח"ל

לעילוי נשמת
מרת **אדלה (איידל) האוזר** ע"ה
ב"ר יונה פאטשוק ז"ל נלב"ע כ"ו בטבת תשס"ד
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו ר' **שלמה האוזר** שיח"ל

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

